

2024-03-21
S2024/00641 (delvis)

Socialdepartementet

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag om välfärdstekniks påverkan på verksamheter inom äldreomsorg

Regeringens beslut

Regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga och analysera lokala erfarenheter av att införa vanligt förekommande välfärdstekniker, avseende resurseffektivitet och kvalitetsutveckling i verksamheter inom bl.a. äldreomsorgen.

Socialstyrelsen ska när uppdraget utförs på lämpligt sätt ta till vara den erfarenhet och kunskap som finns hos Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, kommuner, privata utförare och Sveriges Kommuner och Regioner.

För uppdraget får Socialstyrelsen under 2024 använda 1 500 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2024 uppförda anslaget 4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet, anslagsposten 11 Utvecklingsmedel – Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen ska senast den 1 september 2025 lämna en redovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet).

Redovisningen ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Bakgrund

Socialstyrelsen publicerade 2018 rapporten Välfärdsteknik, en studie av användningen av trygghetskameror och gps-larm i 12 kommuner. Studien fokuserade på vad det innebär för olika intressenter när en kommun inför

trygghetskameror och gps-larm i omsorgen om äldre. De intressenter som omfattades av studien var de enskilda, anhöriga, personal i omsorgen och beslutsfattare i socialtjänsten. Rapporten riktade sig till myndigheter, kommuner och andra aktörer som bedriver utveckling av teknik och arbetssätt i äldreomsorgen och funktionshinderområdet. I rapporten ger Socialstyrelsen exempel på konkreta effektivitetsvinster, genom bl.a. minskade transporter. Avsikten var att rapporten skulle kunna användas som ett underlag för vidare diskussion om vilken roll som teknik kan och bör ha i vården och omsorgen.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har under de senaste åren genomfört två uppdrag om vilken påverkan välfärdsteknik har på bl.a. äldreomsorgens verksamhet (S2019/01518 och S2020/04363). Av myndighetens rapport Innovation efter funktion, Välfärdsteknikens effekter ur fyra perspektiv (2020) framkommer att med välfärdsteknik följer förändrade arbetssätt i hela omsorgsorganisationen vilket ställer krav på organisatoriska anpassningar. Vidare uppger myndigheten att det finns resurseffektiviseringspotential, men det är svårt att veta hur stor den potentialen är och det kan vara svårt att förverkliga den. Även i den följande rapporten Digital potential, Utvärdering av satsningen på digital teknik i äldreomsorgen (2023) framhåller myndigheten att välfärdsteknik har potential att bidra till en mer effektiv äldreomsorg, men att bidraget är svårt att bedöma. Enligt Myndigheten för vård- och omsorgsanalys behövs utvecklad utvärdering och mer nationellt samordnad och kvalitetssäkrad kunskap för att kunna visa på nyttan i förhållande till kostnader.

Äldreomsorgen är en komplex verksamhet som ska möta många olika slags behov hos individer. Kommunerna har också skilda förutsättningar för genomförande av äldreomsorg. Det handlar bl.a. om skillnader i befolkningens ålderssammansättning, tillgång till kompetens, geografiska skillnader och infrastrukturella frågor. Komplexiteten försvårar möjligheterna att göra helhetsbedömningar av verksamhetsutveckling genom digitalisering. Myndigheten för vård- och omsorgsanalys lyfter också fram utmaningarna i att bedöma kostnadseffektiviteten eftersom det är svårt att uppskatta det ekonomiska värdet av kvalitativa värden och att nyttor och kostnader kan vara skilda åt i både tid och rum.

Socialstyrelsen framhåller i rapporten E-hälsa och välfärdsteknik i kommunerna 2023, Uppföljning av den digitala utvecklingen i socialtjänst

och kommunal hälso- och sjukvård att välfärdsteknik är ett etablerat inslag i äldreomsorgen. Samtidigt framkommer att även om många kommuner anger att de har möjlighet att erbjuda den enskilde ett slags välfärdsteknik är det relativt få personer som får tillgång till en sådan. Exempelvis anger 226 kommuner att de kan erbjuda digital nattillsyn, men i endast 44 procent av kommunerna finns fler än tio användare. Välfärdsteknik kan också användas i verksamheter om insatser till personer med funktionsnedsättning.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2024 uttryckt att den avser att verka för att stödja kommunernas arbete med digitalisering och införande av välfärdsteknik, och bl.a. stärka kunskapsutvecklingen. Ökad kunskap om lokala erfarenheter av införande av nya arbetssätt och vanliga tekniker kan vara ett stöd för kommunerna, och ett bra underlag för diskussion på lokal såväl som nationell nivå.

Närmare om uppdraget

Socialstyrelsen ska kartlägga lokala erfarenheter av införandet av vanligt förekommande välfärdstekniker, t.ex. digital nattillsyn, mobila trygghetslarm, digitala nyckellås, läkemedelsautomater eller andra digitala stöd. I rapporten ska myndigheten lyfta fram enkelt kvantifierbara faktorer för att beskriva den direkta nyttan med välfärdsteknik som t.ex. tidsförbrukning, antal kilometer i transporter, antal tillsynstillfällen eller motsvarande.

Socialstyrelsen ska om möjligt också redovisa exempel på hur kommuner har hanterat eventuell frigjord tid eller andra resurser. Om resurserna har omfördelats inom verksamheterna ska myndigheten, om det är möjligt, beskriva exempel på vilka delar som har förstärkts.

I redovisningen ska Socialstyrelsen bedöma på vilket sätt införandet av välfärdsteknik har påverkat kvaliteten i de olika verksamheterna, t.ex. den enskildes inflytande över insatsens utformning. Bedömningen kan göras på exempel. Kommuners och utförarens egna erfarenheter kan lyftas fram.

Regeringen beräknar att 1 500 000 kronor kommer att avsättas för uppdraget för 2025, under förutsättning att riksdagen anvisat medel för det aktuella anslaget.

På regeringens vägnar

Anna Tenje

Jenny Wada

Kopia till

Statsrådsberedningen, samordningskansliet
Finansdepartementet/budgetavdelningen
Myndigheten för vård- och omsorgsanalys
Sveriges Kommuner och Regioner